

Kritische kanttekening bij het Manifest¹

Rob Bening (10 maart 2020)

Het onderwerp is perfect, maar ik vind dat het manifest per saldo veel vragen oproept. Het manifest bevat qua aard veel verschillende punten (stellingen, principes, acties). Dat is soms niet te vermijden, maar in elk geval zou er of meer guidance/ uitleg bij moeten (opdat het een echt recept wordt), of de kwalificaties zouden weg moeten (dan worden het echte principes, resp. uitgangspunten). Kijk bv naar punt 2 en de woorden 'optimaal' en 'zo nodig'.

Daarnaast zit er natuurlijk bij punt 2 een onuitgesproken verlangen naar optimale efficiency, terwijl dat niet persé iets te maken heeft met een effectieve Digitale Overheid. Denk bij punt 2b aan 'zo nodig' versus 'zo veel mogelijk'. Terwijl bij punt 2c 'zo nodig' in het kader van efficiency uitgelegd zou kunnen worden als 'zo min mogelijk', terwijl het in het kader van effectiviteit beter opgeschreven had kunnen zijn als 'waar nodig'.

Efficiency lijkt ook de drijvende kracht achter de 3 punten bij Data en dataverwerking. Bij éénmaal opslaan en meervoudig gebruiken mist m.i. de effectiviteit view, nl blijft het ook werken als delen van de infrastructuur het niet doen. Ik snap dat integriteit een argument zou kunnen zijn voor punt 6, maar caches zijn toch normale middelen. Wellicht was dat het principe achter de guidance van punt 6 maar dat is nu niet duidelijk. Het kan dan ook zo compleet verkeerd gebouwd worden. Bij 6,7 en 8 mis ik overigens het meest belangrijke principe, nl er is voor elk soort data één eigenaar en er is één bron. Eigenaar kan een organisatie zijn of een natuurlijk persoon. Indien het niet een natuurlijk persoon is, is het een duidelijk omschreven rol binnen een bedrijf (denk aan chieft data officer rollen en zo). De eigenaar bepaalt de toegang. Als principe zou ik ook zeggen dat als de overheid de rol krijgt van eigenaar er een duidelijk doel van de data beschreven is. De data mag dan ook alleen voor dat doel gebruikt worden. De toegangsmechanismes zijn uiteraard met strenge waarborgen omgeven, dat levert het beveiligingsniveau. Privacy wordt bereikt door het gebruik van de mechanismes.

In algemene zin ben ik het volledig eens met 'onder controle van de overheid', maar niet nu. De conditie zou moeten zijn dat de overheid competent(er) wordt. Dan heb ik het niet alleen maar over de skills en capabilities van mensen, maar over de besturing en governance van/over die mensen. Het dilemma is natuurlijk dat de overheid onder 'controle' staat van democratische instituten zoals het Parlement, maar als daar niet de beginselen over zijn afgesproken gaat het niet werken. De evidente valkuil is teveel operationele sturing zonder begrip van de details. De operationele overheidsdelen zullen zelf de operationele besturing moeten inrichten, maar ook de controle daarop. En uiteraard ook de controle op de uitvoering van de aanbevelingen vanuit die controle functie. Een aantal van dit type overwegingen staan in de besturingssectie van het document, maar daar lijkt de focus te liggen op het gebrek aan overall overzicht. In mijn opinie is dat niet het grote probleem. Wellicht in een later stadium, maar mijn ervaring is dat de organen die nu op zich een

---

¹ Zie: <https://itexecutive.nl/wp-content/uploads/2020/03/Manifest-Ontwikkeling-Digitale-Overheid.pdf>

duidelijke functie lijken te hebben, competente mensen in dienst hebben, toch veelal geen impact hebben wanneer het cruciaal is. Denk aan het NCSC². In de sectie besturing wordt het punt machteloosheid niet geadresseerd. Met het verbeteren van de architectuur view verandert daar niets aan.

Ook de beschrijving van de RDD maakt niet echt scherp wat de rol is. Het lijkt op een corporate rol, inderdaad een goede governance plek voor overkoepelende managementtaken zoals overall planning en bv riskmanagement. Cruciaal is echter om de rollen die in de 1^e lijn operationele taken uitvoeren niet in de weg te lopen, maar hen wel te controleren op invulling van hun taak. Een actieve rol t.a.v. kennisbevordering is niet het enige, maar een rol bij overall HR processen is dunkt mij ook evident.

Wat m.i. niet helder wordt, is hoe de overall rol van het RDD past bij het federatieve, soms gedecentraliseerde overheidsmodel. Denk aan specialisme centralisatie (Belasting/UWV etc.), soms aan een variërend niveau van decentralisatie naar provincies en gemeentes. Dit zal gedurende de tijd altijd variëren, maar een governance model moet hier tegen kunnen. Het hoort niet persé één richting te bevoorordelen. Maar wellicht doe ik dat zelf ook: eerst effectief, dan efficiënt. De weg om uit dit type dilemma te komen, is per punt een hypothese te formuleren: het meten maakt dan kristal helder wat het doel ook alweer was.

Al met een al een prima initiatief, wellicht helpen mijn gedachtespinsels.

---

² Nationaal Cyber Security Centrum